

Neljas rahvusvaheline huumorikonverents Codognos

10. ja 11. oktoobril 2014 toimus Itaalias Codognos neljas huumoriuurimise konverents. Konverentsi korraldaja oli Daniela Marcheschi, kes on Carlo Collodi sihtasutuse (*Fondazione Nazionale Carlo Collodi*) asutaja ja tegelenud peamiselt huumoriga Itaalia lastekirjanduses. Konverents toimus Codogno linna toetusel ajaloolises hoones, ema Cabrini vaimses keskuses (*centro di Spiritualità Madre Cabrini*). Maja ise on tegutsev klooster, millest osa on välja ehitatud majutuseks, ürituste korraldamiseks jms; seal oli ringi liikumas nunnasid ja regulaarselt kutsus kell järjekordsele jumalateenistusele.

Tegu on tugeva ja kasvava uurijate võrgustikuga, kuhu kuulub sadakond teadlast ja mis keskendub Lõuna-Euroopa huumoripärandi uurimisele. Peamised riigid, kes selle konverentsisarja korraldamisega tegelevad, on Itaalia ja Hispaania. Selliste riikide domineerimise puhul on tavaline, et eelistatumateks teemadeks kujunevad kirjandus ja filosoofia – tõenäoliselt on see tingitud rikkalikust selleteemalisest kultuuripärandist ja üleüldisest huvist humanitaaria vastu.

Kuigi konverentsikutse järgi oli fookuses huumor kunstis, kirjanduses ja teaduses, räägiti kõige enam siiski kahel esimesel teemal. Osavõtjaid oli 45 ja nad esindasid kolmeteistkümnet riiki: Itaaliat, Portugali, Hispaaniat, Kreekat, Rumeeniat, Suurbritanniat, Zimbabwet, Ukrainat, Serbiat, Prantsusmaad, Vietnami, Iraani ja Eestit. Suurem osa esinejaid oli Lõuna-Euroopast (see peegeldus ka töökeelte valikus – inglise, itaalia, hispaania ja portugali keel –, aga sellegipoolest otsustasid paljud esinejad rahvusvahelise arusaadavuse huvides üles astuda inglise keeles).

Neli plenaarsessiooni olid jagatud mõtteliselt konverentsi põhiliste teemavaldkondade vahel kahele päevale. Esimene plenaaridest oli pühendatud (itaalia) kirjandusele ja seal võttis teiste hulgas sõna ka Daniela Marcheschi, kes rääkis 19. sajandi tuntud kirjaniku Carlo Collodi loomingust. See autor on meilegi tuntud puunuku Pinocchio looja. Marcheschi rääkis Collodi vähem tuntud loomingust – tema poliitilis-satiirilistest sõnavõttudest, näidenditest ja lühijuttudest, mis räägivad allegooria kaudu tema ajastu korruptsioonist jm poliitilistest probleemidest. Teise päeva õhtuses plenaarsessioonis, mis tegeles uuemate suundadega huumori uurimises, võtsid sõna William Louw, Min Ha Lo Cicero ja Liisi Laineste. Kuigi ettekanded olid pealtnäha erinevatel teemadel, tõsteti diskussioonis põnevalt üles nende kokkupuutepunkt: huumori “tõlgitavus” keelest keelde ja kultuurist kultuuri. William Louwi ettekanne rääkis huumori tõlgendamise alltekstina. Ta väitis, et huumor on teksti nn kaasasündinud omadus ning selle olemasolu ja põhimehhanismi on võimalik märgata ja analüüsida arvuti abil (kaasautoriks selles osas Marija Milojkovic Serbiast, Belgradi ülikoolist). Laused, millel on sarnane loogiline vorm, osutavad teineteisele allteksti mõttes (tema näide: luulest nt John Butler Yeats *that is no country for old men => this is no x for y => this is no time to sit and wait*; kõnekäänud nagu *better x than y => better late than never, better late than pregnant* jm modifikatsioonid). Seega on tegu mehhanismiga, kus üks loogiline vorm, mitte enam niipalju sisu, osutab alltekstile, mis võib olla humoorikas. Sarnase teemaga tegeles ka Min Ha Lo Cicero, kes uuris originaalis humoorikana mõeldud lausekonstruktsioone (võime neid tinglikult kutsuda antivanasõnadeks) tõlkekirjanduses. Küsimusega, kuidas säilib humoorikas alltekst (või mitu) siis, kui huumoritekst / pilt jõuab internetti

ja see tõlgitakse või edastatakse suurele ja mitmekesisele globaalsele auditooriumile, tegeles minu ettekanne.

Kahest viimasest plenaarsessioonist üks rääkis antiikajast ja huumorist (esinejateks arheoloogid ja ajaloolased), nt Aristotelesest ja temaga seotud ikonograafiast / tema kujutamise viisidest kunstis ja kirjas. Teine oli pühendatud kreeka huumorile ning seal olid esinejaiks Thessaloniki ülikooli uurijad.

Ka paralleelsessioonides räägiti nii mõnestki huvitavast probleemist, kuid eelistatuks jäid siiski kirjanduse ja ajaloo teemad – nt Anna Ferrari ettekanne huumorist ja solvangutest kreeka ja rooma kirjanduses või Omar Coloru väga põnev ülevaade (huumorist ja) solvangutest hauainskripsioonidel ning pühendustekstides.

Mõtteid ja elavat arutelu tekitas ka Carmela Chateau ettekanne *From the Humour of Science to the Science of Humour*. Ta tõi näiteid huumorist teadusajaloos, mh selle kohta, kuidas teadusajalugu parodeeritakse. Kuivõrd ettekandja õpetab ülikoolis prantsuskeelsetele tudengitele akadeemilist kirjutamist, väitis ta, et tudengite akadeemiliste mõtete vormistamise juures mängib huumor olulist rolli, võimaldab üle saada hirmust ja liigsest aukartusest varemkirjutatu või -avaldatu osas ja annab vajaliku distantssi, et kirjanduse üle kriitiliselt järele mõelda. Tema põhisõnumiks oli seega, et õppida saab oluliselt kergemini läbi huumori. Huvitav küsimus, mille ta lõpus püstitas, mõtiskles selle üle, et kas paradigmapuhetust teaduses saadab huumor – hakates nägema asju teise nurga alt, tekib vajadus naeruvääristada seda, kuidas enne asju nähti.

Konverentsiga samaaegselt toimus ka mitmeid kultuuriüritusi, nt raamatuesitlusi (eelmise huumorikonverentsi toimetised; D. Marcheschi toimetatud ja eessõnaga varustatud C. Collodi jutukogumik) ja karikatuurinäitus “EXPO 2015: Food”, asukohaks vana haigla (*Vecchio Ospedale Soave di Codogno*).

Järgmine, viies Lõuna-Euroopa huumoriuurijaid ühendav konverents toimub Lõuna-Prantsusmaal Dijonis.

Liisi Laineste